

Consciència i uniformitat segons Martha Nussbaum

DAMIÀ ALOU

De l'expressió exterior de la consciència i el respecte que ens ha de mereixer tracta aquesta confe-

rència de Martha C. Nussbaum, catedràtica de dret i ètica de la Universitat de Chicago i una de les pensadores més destacades en el camp de les ciències socials.

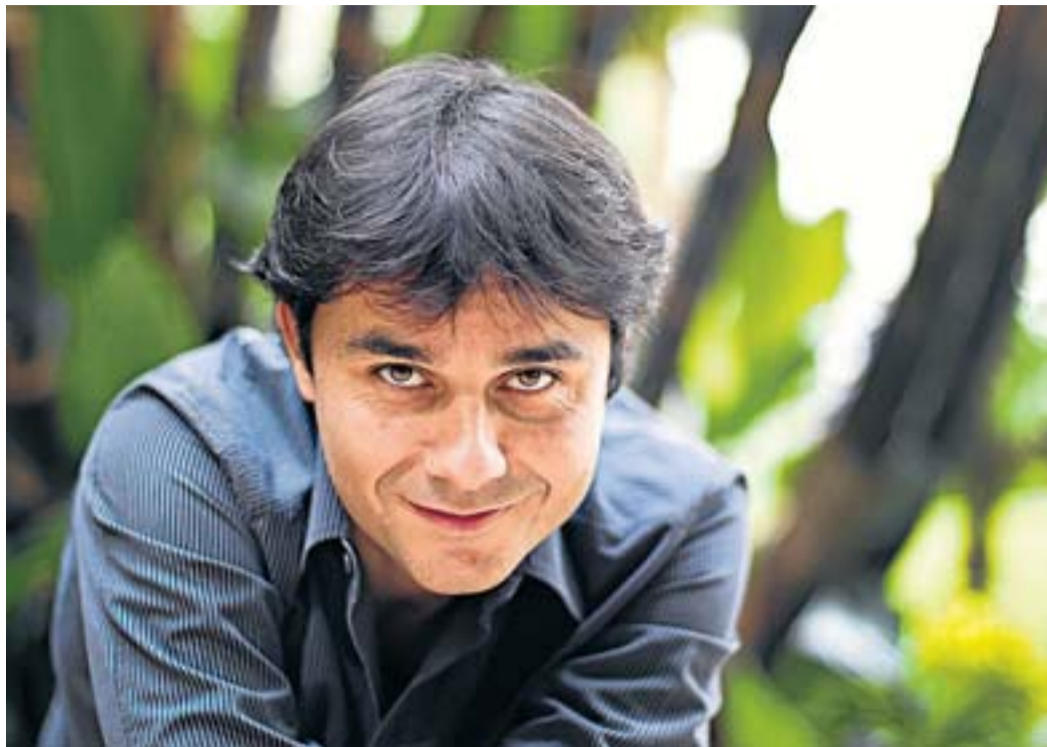
Per a ella, la consciència és una facultat dels humans que els porta a buscar el fonament ètic de la vida i el seu significat últim i que, fins i tot quan s'equivoca, és la principal font de la nostra dignitat, per la qual cosa mereix el respecte dels individus i també de les lleis i de les institucions.

Ja el 1644, Roger Williams va establir que la imposició de qual-sevol religió oficial a l'estat s'entendria com una "violació de l'ànima", i aquesta idea va acabar reflectida a la Constitució americana quan es prohibí que s'adoptés cap religió oficial o es prohibís practicar-la lliurement. Tot això naturalment ha estat sobre el paper, perquè als Estats Units hi ha hagut diversos intents institucionalitzadors. Al segle XVI a Massachusetts els puritans empresonaven els que tenien creences diferents, i al segle XX de vegades es colpejava els escolars catòlics que no volien recitar la versió protestant dels manaments; i també els mormons i els testimonis de Jehovà havien estat víctimes d'agressions.

Avui en dia un dels temes que més polèmica i hipocresia han aixecat té a veure amb les normes d'indumentària vigents: concretament el burca. Aprofitant que la correcció política feminista ho considera un agressió a la dignitat de la dona -i curiosament ho és tapar-se-, però no destapar-se-, s'ha utilitzat l'ús d'aquesta peça de vestir per reblar una mica més la creuada antiislàmica que tant agrada a les dretes i esquerres d'aquest país. La postura de Nussbaum és exemplar: "Sancionar algú per seguir els dictats de la seva consciència en assumptes que no impliquen cap perill per a la pau o la seguretat és una agressió que nega la igualtat entre tots els ciutadans". Aquesta i altres lliçons de saviesa i ètica recomanen la lectura d'aquestes pàgines breus i lúcides. ♦♦

LLIBERTAT DE CONSCIÈNCIA
MARTHAC. NUSSBAUM
CCCB
92PÀG./6€

FRANCESC MELCION

Ser capaç de conjurar el fantasma

XAVIER PLA

Com a mínim des de *Soldados de Salamina* (2001) de Javier Cercas i *Les Benignes* de Jonathan Littell, les relacions de la

novel·la contemporània amb els grans esdeveniments històrics de l'Europa del segle XX han canviat molt. Seguint l'estela de les reflexions de Jorge Semprún, gran defensor de Cercas i de Littell, cada vegada sembla més clara la necessitat de tractar la realitat històrica com a *matèria* de ficció. L'autor d'*El llarg viatge* sempre va sostenir que quan ja no quedí cap supervivent de l'experiència del "mal radical" dels camps de concentració no n'hi haurà prou amb els estudis històrics, sociològics i filosòfics. La ficció, en canvi, pot i ha d'apropiar-se d'aquella memòria, per renovar-la, arrelar-la i actualitzar-la per al futur en-

tre tots aquells que no l'han viscut.

Després de Cercas i Littell arriba Laurent Binet (París, 1972), catedràtic d'institut i gran coneixedor de la història de Praga, "la ciutat més bonica del món". Perquè qual-sevol cosa entri a la memòria, segurament primer s'ha de transformar en literatura. I Binet ho fa amb una novel·la excel·lent de títol impronunciable però eloqüent: les quatre hacs reprenen les paraules amb què els oficials de la SS definien Reinhard Heydrich, *Himmlers hirn heist Heydrich* ("el cervell de Himmler es diu Heydrich").

Binet resol amb gran encert narratiu la voluntat d'apropiació novel·lesca de la memòria de l'ocupació nazi d'Eslovàquia amb un truc senzill i no gens original. En comptes de fer una novel·la imaginada o inventada i, per no caure en un assaig purament històric o factual, proposa llegir alhora la seva novel·la

HHHH
LAURENT BINET
EDICIONS DE 1984/
SEIXBARRAL
330PÀG./2000€

Com espatllar-se els sentiments

PERE ANTONI PONS

El protagonista de la novel·la *Els amants volàtils*, d'Isidre Grau (Cerdanyola del Vallès, 1945), és un escriptor veterà, divorciat i distanciat dels fills, que s'ha blindat emocionalment en la rutina solitària d'una vida consagrada a la creació. Refugiat en el seu món de llibres, música i pel·lícules, el personatge del Maurici va passant els dies amb l'actitud de qui ja no espera res de significatiu o d'especial.

La qüestió és que aquesta placidesa, molt més anestesiada que feliç, se'n va en orris el dia que l'Adela, una veïna amb qui va mantenir una fugaç aventura, li explica l'*affaire* que ha viscut a París amb

un home enigmàtic. Ferida i desconcertada per tot el que li ha passat, l'Adela incita l'escriptor a novel·lar la seva història, perquè creu que això l'ajudarà a entendre-la millor.

Aquest punt de partida argumental permet a Isidre Grau de confeigir una novel·la d'una riquesa narrativa remarcable. Inicialment, hi trobem la història de la quotidianitat del Maurici. Després, passem al relat de l'Adela sobre el seu *affaire*, ple d'informacions i de suggeriments posats amb la intenció de facilitar la feina al veí escriptor. Després, passem al conte llarg (que porta per títol *Cara de pòquer*) que escriu el Maurici basant-se en la història de l'Adela. Seguim amb la recapitulació del periple creatiu -i vital- de l'escriptor mentre escriu el conte. I,

ELS AMANTS VOLÀTILS
ISIDRE GRAU
PROA
320PÀG./19€

i la història de la redacció de la seva novel·la. A mesura que el lector es va assabentant de la vida de Heydrich, prototipus del nazi perfecte, cap de la Gestapo i dels serveis secrets nazis, el novel·lista va plantejant explícitament els seus dubtes morals sobre si fa ben fet reduint a la categoria de vulgar personatge de novel·la aquell home, el glacial "burocrata assassí", el tristament famós "botxí" o "carnisser de Praga". Al costat, o més ben dit, a sota de Heydrich, apareixeran els paracaidistes Jozef Gabčík i Jan Kubiš, dos resistents, un eslovac i l'altre txec, que van aconseguir l'heroïtat de protagonitzar l'Operació Antropoide, l'únic atemptat reeixit contra un capítol nazi en tota la segona Guerra Mundial.

Fill de pare comunista i mare jueva, Binet s'obsessiona pel que explica, viatja a Praga per trepitjar el terreny, es documenta amb tota la bibliografia històrica sobre l'annexió d'Eslovàquia per part de l'Alemanya nazi (el famós "espai vital"), es compra el DVD de la pel·lícula *Triple agent* d'Éric Rohmer per veure com el gran mestre se'n sortia per fer creïble una reconstrucció històrica. Amb ironia autodesmitificadora i amb una gran llibertat narrativa, Binet trenca sovint el pacte de lectura i adverteix el lector que l'escena que acaba de llegir és purament imaginada perquè no se'n conserva cap rastre documental. O, ben al contrari, li subratlla que és una realitat històrica incontestable aquella reunió tan inversemblant, tan inimaginable, tan impensable, el 20 de gener de 1942, en què el "virrei" de Bohèmia i Moràvia, el mateix Reinhard Heydrich, redacta la Solució Final en què es planificava l'extermini d'onze milions de jueus intoxicant-los amb gas. La reunió va durar dues hores, només la discussió sobre què fer amb els "semijueus" o amb els jueus condecorats a la Primera Guerra Mundial va obligar a allargar-la. Quan es va acabar, Heydrich i Adolph Eichmann van passar a un salónet, es van servir un conyac i van escoltar la música de Schubert. Heydrich estava de molt bon humor. Com fer creïble el que és literalment increïble? Bravo, Binet. ♦♦

a la fi, retornem a la quotidianitat del Maurici, transformat a causa del que ha viscut. Naturalment, tot està lligat per una xarxa de correspondències més o menys evidents, que donen sentit i coherència al conjunt. El resultat és una novel·la estimable que, sobretot, funciona com una exploració de les relacions sentimentals en la maduresa, quan els desenganys del passat obliguen a prendre unes precaucions que fan més mal que bé, o quan la por a enamorar-se i prendre mal fa que, com a protecció, hom prefereixi espatllar-se els sentiments abans que jugar-se-la. Escrita amb ofici, de vegades s'hi troba a faltar que la prosa, elaborada i molt pulcra, sigui més vibrant i impetuosa. Hauria escaigut més als ardors i els deficiències de la majoria dels personatges. ♦♦